

Kneget, kulorna och krånglet

Rapport från medlemsundersökning 2021
del 1

”Jag hade tidigare hemtjänst,
men har i nuläge inte ekonomi för detta.”

- Medelålders blind man apropå stödet från kommunen.

Rapportförfattare:

Mikael Ståhl, utredare/intressepolitisk handläggare

Synskadades Riksförbund

Telefon: 08-39 92 91

E-post: mikael.stahl@srf.nu

Rapporten kan beställas i alternativa format:

Telefon: 08-39 90 00

E-post: material@srf.nu

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning. Stöd gärna vårt arbete. Pg 90 00 90-2

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
1. Inledning	7
1.1. Genomförande	7
1.2. Rapportens upplägg	8
2. Låg sysselsättning och stort utanförskap	9
2.1. Bara hälften har jobb	10
2.2. ... och många står utanför arbetsmarknaden.....	11
2.3. Bara hälften har arbete på heltid	13
2.4. Oro inför en osäker arbetsmarknad	14
2.5. Huvudsaklig sysselsättning – en jämförelse med tidigare medlemsundersökningar	15
2.6. Relativt många som studerar	16
2.7. Reflektion och lästips.....	17
2.8. Tabeller arbete och sysselsättning	19
3. Vanligt med Ekonomiska svårigheter	27
3.1. Inkomst från annat än förvärsarbete	27
3.2. Vanligt med bistånd, lån eller annat ekonomiskt stöd	28
3.3. Reflektioner och jämförelser	29
3.4. Tabeller ekonomi och försörjning.....	31
4. Krångel med stödet från det offentliga	33
4.1. Brister i det arbetsmarknadspolitiska stödet	34
4.2. Otillräckligt stöd från kommunen	37
4.3. Sämre stöd under corona-pandemin	39
4.4. Stödbehov som inte tillgodoses	40
4.5. Jämförelser och reflektioner	42
4.6. Tabeller stödet från det offentliga	44
5. När vi målen i agenda 2030?	54
5.1. Full sysselsättning	54
5.2. Minskad ojämlikhet och ökat välbefinnande för alla	56

6. Referenser	57
Bilaga 1: Frågeformulär medlemsundersökning 2021	59

Sammanfattning

Detta är delrapport 1 från SRF:s medlemsundersökning 2021. Den visar att det fortsatt bara är hälften av medlemmarna i arbetsför ålder som är sysselsatta med arbete. Dessutom är det bara hälften av de som har jobb som arbetar heltid. Detta påverkar förstås medlemmarnas ekonomi; 15 procent av de svarande har haft ekonomisk kris under senaste året och 30 procent har fått ta från sparade pengar för att använda till löpande utgifter i vardagen. Det är vanligare bland kvinnor att ha ekonomiska svårigheter, att behöva ta från eget kapital eller att behöva försörjningsstöd från kommunen. Vidare visar undersökningen att en betydande andel är missnöjda med de kontakter de haft med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Det finns också en stor andel som inte får sina behov av kommunalt stöd tillgodosedda. Tack vare medverkan från Unga med synnedsättning (US) finns också ett litet fokus på yngre vuxna med synnedsättning. I denna grupp är det tre av tio som studerar, men samtidigt nästan en av tio som under Corona-perioden slutat sin utbildning utan komplett examen. Bland de unga är det också 14 procent som kan räknas till den så kallade UVAS-gruppen, det vill säga unga som varken arbetar eller studerar eller ens är i en arbetsmarknadsutbildning.

Rapporten ger också exempel på åtgärder som måste vidtas för att förbättra villkoren för personer med synnedsättning:

- Arbetsmarknadsstödet måste bli mer ändamålsenligt med en mer träffsäker arbetslivsinriktad rehabilitering samt bättre etableringsstöd för både unga och nyanlända med synnedsättning.
- För att fler ska kunna behålla arbetet när synen försämras behövs också ett bättre förebyggande stöd från Arbetsförmedlingen, med bland annat kvalificerad rådgivning till både den enskilde och arbetsgivaren.

- Personer som inte kan arbeta måste garanteras en tryggare ekonomi, genom bland annat en starkare och generösare socialförsäkringslagstiftning.
- Lagstiftningen som styr den kommunala omsorgen måste förtydligas när det exempelvis gäller rätten till ledsagning, så de som behöver får rätt stöd.
- Kommuner bör ha tydligare planer för hur insatser enligt LSS och Socialtjänstlagen ska kunna fortlöpa även under pandemier och krissituationer.

1. Inledning

Du har just börjat läsa den första av två rapporter från SRF:s medlemsundersökning 2021. Om du fortsätter läsa kommer du få en överblick av resultaten som handlar om arbete och sysselsättning, ekonomi och försörjning samt om stöd från det offentliga. I nästa rapport kommer fokus ligga mer på effekter av corona-pandemin och medlemmarnas upplevelser under pandemi-tiden.

Förutom fokus på ovanstående teman, så har undersökningen varit inriktad på personer i arbetsför ålder. Tack vare medverkan från Riksorganisationen Unga med synnedsättning har vi också kunnat ha lite extra fokus på yngre vuxna med synnedsättning. En ny undersökning som bara riktar sig till medlemmar över 65 år planeras till 2022.

1.1. Genomförande

Undersökningen har bestått av korta, datorstödda telefonintervjuer, som genomförts av Kantar Sifo på uppdrag av Synskadades Riksförbund. Samtliga 601 intervjuer gjordes i första halvan av maj 2021.

Intervjuerna följde ett på förhand fastställt enkätformulär som tagits fram av Synskadades Riksförbund i samarbete med Kantar Sifo. Formuläret innehöll främst frågor med fasta svarsalternativ, men även några öppna frågor.

Frågorna har bland annat hämtats från Nationella folkhälsoenkäten som Folkhälsomyndigheten genomför, och Undersökningen om levnadsförhållanden (ULF/SILC), som SCB genomför. Några frågor har också förekommit i tidigare medlemsundersökningar som SRF gjort. Hela frågeformuläret finns i bilaga 1.

Urvalet för intervjuerna har främst hämtats från SRF:s medlemsregister, men en liten del har också kommit från US medlemsregister. Ur dessa registerutdrag har de svarande slumpats fram. Alla deltagare har haft en synnedsättning och varit i åldersspannet 20–64 år.

Urvalet fördelades i fyra åldersgrupper och Kantar Sifo har eftersträvat att intervjua samma antal individer i alla dessa grupper. Därför har en ovanligt stor andel av de svarande varit under 35 år. Detta hade dock inte varit möjligt utan deltagande från US och deras medlemmar.

Åldersgrupperna är fördelade enligt följande:

Ålder	Antal	Andel i %
20–34 år	153st	25
35–44 år	109st	18
45–54 år	174st	29
55–64 år	165st	27
Alla	601st	100

I övrigt har ingen kvotering skett vad gäller exempelvis kön eller andra bakgrundsvariabler. Det är ändå en jämn könsfördelning då de 601 svarande består av 306 män och 295 kvinnor. När det gäller grad av synnedsättning har de svarande delats i tre redovisningsgrupper, där 33 procent av deltagarna är blinda, 42 procent har en svår synnedsättning och 23 procent har en lindrig/måttlig synnedsättning. I denna indelning har vi utgått från WHO:s internationella klassificering av synnedsättningar i ICD11, men fördelningen mellan grupperna bygger helt på de svarandes subjektiva uppfattning om sin egen synnedsättning.

1.2. Rapportens upplägg

I denna delrapport beskrivs resultaten inom tre av medlemsundersökningens fokusområden; Arbete och sysselsättning, ekonomi och försörjning, samt fakta och åsikter om delar av stödet från det offentliga. Dessa tre fokusområden har fått varsitt kapitel i rapporten.

I rapporten görs särskilda redovisningar utifrån kön, grad av synnedsättning och åldersgrupp främst där det finns märkbara skillnader mellan

grupperna. Vid behov görs även särskilda redovisningar utifrån andra parametrar som sysselsättning och typ av inkomst.

I flera fall görs också jämförelser med befolkningen i stort. Data har då hämtats från SCB, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen. Om inget annat anges gäller dessa jämförelsesiffror personer i samma åldersspann som de svarande i medlemsundersökningen, det vill säga 20–64 år.

För att underlätta läsningen med förstoringsprogram eller skärmläsare så har tabellerna placerats i slutet av respektive kapitel under en egen rubrik. Just nedanför denna rubrik finns en hyperlänk som det går att klicka på för att enkelt hoppa över tabellerna och komma till första rubriken i nästa textområde.

2. Låg sysselsättning och stort utanförskap

I detta kapitel ges en bild av i vilken grad deltagarna i undersökningen är sysselsatta med arbete, med studier eller med andra aktiviteter. I texten redovisas ett antal mått som beskriver graden av inkludering eller exkludering på arbetsmarknaden. Data från årets undersökning jämförs också med både befolkningen i stort och med tidigare medlemsundersökningar. I nästa kapitel beskrivs vidare några ekonomiska perspektiv som i sig är indikatorer på medlemmarnas försörjningsmöjligheter, men som i hög grad också är en konsekvens av hur tillhörigheten till arbetsmarknaden ser ut.

De flesta av de mått som används nedan utgår från de definitioner som används i SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU)¹. För närmare förklaring av begreppen som används se gärna faktarutorna längre ner.

2.1. Bara hälften har jobb

Sysselsättningsgraden bland SRF:s medlemmar i åldern 20–64 år är i maj 2021 cirka 52 procent. Detta är en siffra som är 30 procentenheter lägre än för befolkningen i stort, där nästan 83 procent är sysselsatta enligt AKU-mätningen för samma månad.

Det är en något större andel av männen i undersökningen som är sysselsatta, 53 procent mot 51 procent för kvinnorna. Andelen sysselsatta skiljer sig också beroende på faktorer som ålder och grad av synnedläggning. I åldersgruppen 35–44 år är 65 procent sysselsatta. För gruppen 55–64 år är samma andel bara 42 procent. I den yngsta redovisningsgruppen, 20–34 år, är det 47 procent som är sysselsatta med arbete.

Bland de svarande med bäst syn, det vill säga redovisningsgruppen med Lindrig/måttlig synnedläggning, är det 60 procent som är sysselsatta på arbetsmarknaden, medan samma siffra för svarande som är blinda bara är 43 procent.

I tabell 1A-C visas sysselsättningsgraden för olika grupper inom SRF och i tabell 2 görs en jämförelse med AKU:s siffror för hela befolkningen.

Faktaruta

Begrepp som används i SCB:s Arbetskraftsundersökning

Sysselsatta: Är de personer som under en viss referensvecka utförde något arbete (minst en timme), antingen som avlönade arbetstagare, som egna företagare (inklusive fria yrkesutövare) eller oavlönade medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan medlem av samma hushåll. Hit räknas också de som är tillfälligt frånvarande på grund av till exempel sjukdom eller semester. Även personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program, som exempelvis offentligt skyddat arbete, Samhall eller anställning med lönebidrag räknas hit.

2.2. ... och många står utanför arbetsmarknaden.

I SCB:s Arbetskraftsundersökning finns också flera mått för att beskriva den grupp som inte har ett arbete och därmed står utanför arbetsmarknaden. Även dessa mått indikerar låg sysselsättning och stort utanförskap i SRF:s medlemsgrupp. I befolkningen i stort är det till exempel bara 12 procent som inte tillhör den så kallade arbetskraften, det vill säga som varken arbetar, är arbetssökande eller befinner sig i en arbetsmarknadspolitisk utbildning. I SRF är motsvarande siffra omkring 36 procent, det vill säga en tre gånger så stor andel.

När dessa mått för utanförskap används blir också skillnaden mellan män och kvinnor i SRF lite tydligare. Bland kvinnor i medlemsundersökningen är det hela 39 procent som inte tillhör arbetskraften. Samma siffra för männen är 34 procent. Däremot är det en större andel män än kvinnor bland de svarande som är arbetslösa enligt AKU:s definition, det vill säga aktivt söker arbete eller är i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. 13 procent av männen tillhör denna grupp mot 10 procent bland kvinnorna.

Motsvarande könsmonster, med större andel män som är sysselsatta eller arbetslösa och större andel kvinnor som inte tillhör arbetskraften, finns också i befolkningen i stort. Där är det dock bara 15 procent av kvinnorna och nio procent av männen som inte tillhör arbetskraften.

Värt att notera är också att av blinda medlemmar är det 44 procent som inte tillhör arbetskraften. Samtidigt är 55–64 åringarna den åldersgrupp där flest tillhör samma utanförskap, hela 49 procent.

Ett mått som används för att mäta ungdomars utanförskap är UVAS, det vill säga unga som varken arbetar, studerar eller befinner sig i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Bland de svarande i den yngsta åldersgruppen i denna undersökning, 20–34 år, är det hela 14 procent som tillhör denna grupp. Bland ungdomar i samma åldersspann som deltagit i SCB:s AKU är motsvarande andel bara 7,4 procent. Andelen UVAS i SRF och US´ medlemsgrupp är alltså dubbelt så stor som för befolkningen i stort. En stor del av skillnaden här beror på att SRF och US har mycket större andel personer som har sjuk- eller aktivitetsersättning.

Faktaruta

Begrepp som används i SCB:s Arbetskraftsundersökning

Arbetslösa: Dels personer som var utan arbete under referensveckan men som sökt arbete senaste fyra veckorna eller som skulle kunna ta ett arbete inom två veckor. Dels personer som är i övriga arbetsmarknadspolitiska program och åtgärder.

Ej i arbetskraften: Personer som varken är sysselsatta eller arbetslösa. I gruppen ingår bland annat studerande som inte har arbete, långtidssjukskrivna, personer i daglig verksamhet enligt LSS eller SoL, pensionärer, hemarbetande eller värnpliktiga.

Unga som varken arbetar eller studerar UVAS/(NEET): Personer som under en given vecka inte var sysselsatta, och som inte heller deltagit i studier (under referensveckan eller de tre veckorna som föregår referensveckan). Här avses såväl formella som informella studier. Här läggs ingen vikt alls vid om personen får någon ersättning från Försäkringskassan eller ej.

2.3. Bara hälften har arbete på heltid

Ytterligare ett mått där vi kan bekräfta stora skillnader jämfört med befolkningen är i vilken utsträckning de som är sysselsatta arbetar heltid eller deltid? - Det som i AKU kallas för överenskommen veckoarbetstid. Bland de som deltagit i AKU i maj 2021 är det omkring 81 procent av de sysselsatta som jobbar heltid, det vill säga minst 35 timmar i veckan.³ Bland sysselsatta i SRF:s medlemsundersökning är samma andel bara 52 procent.

Även här finns stora könsskillnader i medlemsgruppen. Av sysselsatta män i SRF jobbar 60 procent heltid, medan bara 44 procent av sysselsatta kvinnor gör det.

Andelen heltidsarbetande skiljer sig inte så mycket mellan åldersgrupperna. Det är dock färre i gruppen med svår synnedsättning som arbetar heltid jämfört med gruppen blinda eller de som har lindrig/måttlig synnedsättning. Här finns inga större skillnader jämfört med medlemsundersökningen 2018.

2.4. Oro inför en osäker arbetsmarknad

Att personer med en synnedsättning är en mer utsatt grupp på arbetsmarknaden märks också genom att många svarande är oroliga för att förlora det jobb man har eller att inte hitta ett jobb i framtiden.

Bland de svarande som har arbete är var femte orolig att förlora jobbet närmaste året, 22 procent bland kvinnorna och 18 bland männen. I den sysselsatta delen av hela befolkningen är det 14 procent som är orolig för att förlora jobbet och nästan ingen skillnad mellan könen, enligt siffror från Nationella folkhälsoenkäten.

De svarande i gruppen 35–44 år är mest oroliga att bli av med jobbet, 25 procent, och de mellan 45 och 54 är minst oroliga - 15 procent.

Att arbetsmarknaden är osäker för den berörda gruppen bekräftas också av att flera svarande har blivit permitterade, varslade eller uppsagda under den tidsperiod som Coronapandemin varat. Under de 14 månader som pandemin pågått innan medlemsundersökningen har Sex procent blivit arbetslösa, fem procent varit permitterade och två procent blivit varslade. Dessutom har elva procent av deltagarna varit sjukskrivna under samma tidsperiod.

Ungefär dubbelt så många män som kvinnor har varit permitterade. Samtidigt är det vanligare bland de yngre deltagarna jämfört med de äldre att ha blivit arbetslös under pandemi-tiden.

Även när det gäller de som studerar eller är i ett arbetsmarknadspolitiskt program så finns en oro inför framtiden. Så mycket som hälften i denna grupp är oroliga att inte hitta ett jobb efter sin utbildning. Det är 52 procent bland männen och 47 procent bland kvinnorna.

Bland de som är blinda och bland de med svår synnedsättning är det till och med 58 respektive 66 procent som är oroliga att inte hitta jobb när utbildningen är klar, medan bara 23 procent i gruppen med måttlig/lindrig synnedsättning är oroliga för detta. Denna oro är också något vanligare bland de som är i en arbetsmarknadspolitisk utbildning eller program jämfört med de studerande.

2.5. Huvudsaklig sysselsättning

– en jämförelse med tidigare medlemsundersökningar

I vårt material ser vi en svag tendens mot att fler i SRFs medlemsgrupp har ett arbete. Mycket talar för att det är en faktisk förändring men det finns också osäkra faktorer som kan ha påverkat siffrorna.

För att kunna göra en lite mer preciserad jämförelse med tidigare medlemsundersökningar används här nedan måttet huvudsaklig sysselsättning. Det skiljer sig från måttet sysselsättningsgrad då personer som endast har ett arbete som bisyssla oftast inte skulle ange detta arbete som just huvudsaklig sysselsättning. Även om dessa personer är sysselsatta enligt AKU:s definition, så kan det istället vara exempelvis studier som är den huvudsakliga sysselsättningen eller sjuk- eller aktivitetserättning som är den huvudsakliga inkomsten.

I tabell 9 nedan visas huvudsaklig sysselsättning för 2021 jämfört med tidigare SRF-undersökningar under 2010-talet. Här syns en svag ökning av den andel som har arbete som huvudsaklig sysselsättning, då 50 procent av de svarande 2021 ingår i denna grupp, medan Motsvarande andel i de tidigare mätningarna har legat under 50 procent.

Hur många av de svarande som har arbete kan dock påverkas av olika

indirekta faktorer. Två sådana faktorer är urvalets nedre och övre åldersgränser samt hur urvalet är fördelat i olika åldersgrupper.

Årets medlemsundersökning skiljer sig något jämfört med tidigare undersökningar i båda dessa hänseenden.

Dessa två faktorer bör till viss del ta ut varandra då deras eventuella påverkan sker i motsatt riktning, men för att minska risken för skevheter i jämförelserna med tidigare undersökningar redovisar tabell 3 huvudsaklig sysselsättning även för två mer avgränsade åldersgrupper, under respektive över 35 år.

Även med denna nya åldersuppdelning syns den svagt positiva trenden med en långsamt växande andel som har arbete. Den syns särskilt i åldersgruppen 35–64, som också är den grupp där de säkraste jämförelserna med tidigare undersökningar kan göras. I denna åldersgrupp är det 2021 51 procent som har arbete som huvudsaklig sysselsättning. Motsvarande andel i medlemsundersökningarna 2015 och 2017 var 44 respektive 47 procent. Här bör det dock noteras att det också kan finnas andra faktorer som kan göra dessa siffror lite osäkra, som till exempel fördelningen mellan olika grader av synnedsättning i urvalet.

2.6. Relativt många som studerar

Av tabell 4 framgår att nio procent av deltagarna i enkäten studerar. Till skillnad från siffrorna om sysselsättningsgrad och tillhörighet till arbetsmarknaden, så är andelen studerande bland SRF:s medlemmar jämförbar med befolkningen i stort, där 10 procent har studier som huvudsaklig sysselsättning.

Förvånande nog är dock könsfördelningen bland de studerande i undersökningen inte som för befolkningen i stort. Andelen studerande män i SRF-gruppen är 13 procent och samma andel för kvinnor är bara sex procent. I hela befolkningen är fördelningen den motsatta.

Det är också en mindre andel av de med svår synnedsättning och de som är blinda som studerar jämfört med de som har lindrig/måttlig synnedsättning.

Bland svarande som är i åldern 20–34 år är det 30 procent som studerar. Även här är andelen män som studerar betydligt större än samma andel bland kvinnorna. Noterbart är också att andelen studerande i denna åldersgrupp är större i SRF/US jämfört med samma grupp i befolkningen i stort, där 24 procent har studier som huvudsaklig sysselsättning.⁵

Det är alltså en relativt stor andel av de unga i enkäten som studerar, men samtidigt är det också hela åtta procent i denna grupp som, under perioden med coronapandemin, avslutat sin utbildning utan examen.

2.7. Reflektion och lästips

Återigen bekräftas att bara omkring hälften av SRF-medlemmar i arbetsför ålder har ett arbete och att det fortfarande finns stora skillnader både jämfört med övrig befolkning och inom gruppen beroende på faktorer som kön eller grad av synnedsättning.

En enkel jämförelse av sysselsättningsgraden visar att klyftan mellan synskadade och befolkningen i stort är enorm, omkring 50 procent mot strax över 80 procent. Om vi kombinerar detta mått med andra siffror blir klyftan ännu djupare; Av de 50 procent i SRF-gruppen som arbetar har bara hälften ett jobb på heltid. Motsvarande siffror för befolkningen är 80 procent sysselsatta och 80 procent av dessa jobbar heltid. Således är det bara omkring 25 procent i hela SRF:s medlemsgrupp som arbetar heltid, medan minst 64 procent i hela befolkningen gör det.

Det är förvisso inte så stor skillnad i sysselsättningsgrad mellan män och kvinnor i SRF, men det är fortfarande en mycket lägre andel bland kvinnorna som jobbar heltid. Det är också fler av kvinnorna som står utanför arbetskraften, det vill säga som varken arbetar eller befinner sig i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Ändå är det fler män än kvinnor som har sjuk- eller aktivitetsersättning på heltid, vilket visas nedan. I nästa kapitel återkommer vi till vad dessa skillnader i sysselsättning och överenskommen arbetstid betyder för Synskadades ekonomi och försörjningsmöjligheter.

Det är förstås inte acceptabelt att bara omkring hälften i den undersökta gruppen är sysselsatta på arbetsmarknaden. Dessa siffror måste förändras och SRF har övertygelsen att mycket kan göras. Men det krävs initiativ och åtgärder på flera områden. Vi vill att det arbetsmarknadspolitiska stödsystemet bli mer ändamålsenligt med bland annat en effektivare hjälpmedelsförsörjning och en modernare och mer träffsäker arbetslivsinriktad rehabilitering för synskadade. För att fler ska kunna behålla arbetet när synen försämras behövs också tidiga förebyggande insatser där Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samverkar och stöttar både den enskilde och arbetsgivaren. Avgörande är också fler riktade insatser med bland annat ett bättre etableringsstöd för unga med synnedläggelse och kombinerad språkundervisning och rehabilitering för nyanlända med synnedläggelse. För mer information om de åtgärder som SRF anser är viktigast för bättre inkludering på arbetsmarknaden läs gärna vår intressepolitiska plattform för arbetsmarknadsfrågor samt dokumentet "Tio åtgärder för ökad inkludering på arbetsmarknaden", som båda kan hittas på SRF:s hemsida, www.srf.nu, eller beställas i andra format från SRF:s kansli på E-post material@srf.nu eller telefon 39 90 00.

I skrivande stund finns inga jämförelsesiffror angående vad som hänt under Corona-perioden, varken jämfört med befolkningen eller jämfört med en motsvarande tidsperiod utan Corona. Därför kan vi inte säga om medlemsgruppen har varit särskilt utsatt på detta område under pandemin, men att sex procent har blivit arbetslösa under en tidsperiod på 14 månader förefaller som en relativt stor andel.

2.8. Tabeller arbete och sysselsättning

[Tryck på den här länken för att hoppa över tabellerna och gå direkt till nästa rubrik!](#)

Tabell 1A. Sysselsatta, arbetslösa & ej i arbetskraften, SRF. Kön & synnedsättning, maj 2021. Andelar i %.

Kategori	Alla	Män	Kvinnor	Lindrig/måttlig	Svår	Blind
Sysselsatta	52	53	51	60	54	43
Arbetslösa	12	13	10	10	14	13
Ej i arbetskraft	36	34	39	30	32	44

Tabell 1B. Sysselsatta, arbetslösa & ej i arbetskraften, SRF. Ålder, maj 2021. Andelar i %.

Kategori	20–34	35–44	45–54	55–64
Sysselsatta	47	65	57	42
Arbetslösa	18	11	13	9
Ej i arbetskraft	35	24	30	49

Tabell 2. Sysselsatta, arbetslösa & ej i arbetskraften, SRF/befolkningen. Kön 2021. Andelar i %.

Kategori	Alla		Män		Kvinnor	
	SRF	Befolkn.	SRF	Befolkn.	SRF	Befolkn.
Sysselsatta	52	83	53	84	51	81
Arbetslösa	12	6	13	6	10	4
Ej i arbetskraft	36	12	34	10	39	15

Tabell 3A. Nuvarande sysselsättning, SRF. Kön & synnedsättning, maj 2021. Andelar i %.

Sysselsättning	Alla	Män	Kvinnor	Lind- rig/mått lig	Svår	Blind
Förvärvsarb./anställd	46	47	45	55	48	39
Egen företagare	6	8	4	3	7	6
Samhall/OSA	1	1	2	4	1	0
Studerande	9	13	6	14	9	8
Arbetsmarknadspol. Utb.	4	5	4	5	4	4
Arbetslös/arbetssökande	9	11	7	5	11	9
Ålderspensionär	2	3	2	1	2	3
Sjuk-/aktivitetsersättning	24	18	30	14	24	29
Långtidssjukskriven	5	5	6	6	4	6
Hemmaarb./sköter eget hushåll	1	1	2	1	1	2
Dagverksamhet enl. SoL/LSS	2	2	3	1	2	4
Annat	2	2	3	4	2	2
Andel svar totalt	114	114	115	113	115	114

Tabell 3B. Nuvarande sysselsättning, SRF. Ålder, maj 2021. Andelar i %.

Sysselsättning	20–34	35–44	45–54	55–64
Förvärvsarb./anställd	41	62	52	35
Egen företagare	8	2	6	7
Samhall/OSA	1	1	2	2
Studerande	30	5	3	1
Arbetsmarknadspol. /utb.	6	3	5	4
Arbetslös/arbetssökande	12	8	10	6
Ålderspensionär	-	-	1	7
Sjuk-/aktivitetsersät.	7	22	25	39
Långtidssjukskriven	3	6	5	8
Hemmaarb./sköter eget hushåll	1	2	1	2
Dagverksamhet enl SoL/LSS	4	4	2	1
Annat	1	3	4	2
Andel svar totalt	112	117	116	113

Tabell 4. Arbetstid i tim/vecka (överenskommen arbetstid), SRF. kön, 2018 & 2021. Andelar i %.

Arbetstid	Alla		Män		Kvinnor	
	2018	2021	2018	2021	2018	2021
Mindre än 35 tim/vecka	42	40	42	40	58	56
35 eller fler tim/vecka	58	60	58	60	43	44

Tabell 5. Arbetstid i tim/vecka, SRF jämfört med befolkningen *. kön, maj 2021. Andelar i %.

Arbetstid	Alla		Män		Kvinnor	
	SRF	Befolkn.	SRF	Befolkn.	SRF	Befolkn.
Mindre än 35 tim/vecka	40	16	40	11	56	21
35 eller fler timmar/vecka	60	82	60	87	44	76

Tabell 6A. Orolig att förlora ditt arbete/näringsinkomst det närmaste året? SRF. Kön & synnedsättning, 2021. Andelar i %.

Orolig?	Alla	Män	Kvinnor	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind
Nej	79	82	76	80	78	80
Ja, lite orolig	13	13	14	14	13	14
Ja, mkt orolig	7	5	9	5	9	7
Vet inte	0	-	1	1	-	-
TOTAL %	100	100	100	100	100	100
Netto Ja	21	18	23	19	22	20

Tabell 6B. Orolig att förlora ditt arbete/näringsinkomst det närmaste året? SRF. ålder, 2021. Andelar i %.

Orolig?	20–34	35–44	45–54	55–64
Nej	79	75	84	77
Ja, lite orolig	14	14	11	16
Ja, mkt orolig	7	11	4	7
Vet inte/ej svar	-	-	1	-
TOTAL %	100	100	100	100
Netto Ja	21	25	15	23

Tabell 6C. Orolig att förlora ditt arbete/näringsinkomst det närmaste året? SRF & Befolkningen*. Kön & ålder. Andelar i %.

Grupp	Alla	Män	Kvinnor	Under 45	45–64
Befolkningen 16 - 64	14	14	13	15	11
SRF 20 - 64	21	18	23	23	19

* Källa: www.scb.se/statistikdatabasen

Tabell 7A. Orolig att inte hitta arbete efter utbildningen, SRF. Kön & typ av utbildning. 2021. Andelar i %.

Orolig?	Alla	Män	Kvinnor	Studerar	I arb.mark. utb.
Nej	45	46	43	49	38
Ja, lite orolig	30	29	33	33	23
Ja, mycket orolig	20	23	13	14	31
Vet ej/vill ej svara	5	2	10	4	8
TOTALT %	100	100	100	100	100
Netto Ja	50	52	47	47	54

Tabell 7B. Orolig att inte hitta arbete efter utbildningen, SRF. Synned-sättning. 2021. Andelar i %.

Orolig?	Lindrig/måttlig	Svår synned.	Blind
Nej	73	25	42
Ja, lite orolig	15	34	42
Ja, mkt orolig	8	31	17
Vet ej/vill ej svara	4	9	-
TOTALT %	100	100	100
Netto Ja	23	66	58

Tabell 8a. Har något av följande hänt dig under coronapandemin? (Fr. mars 2020 t.o.m. april 2021), SRF. Kön & synnedsättning. Andelar i %.

Jag har ...	Alla	Män	Kvinnor	Lindrig/ måttlig	Svår	Blind
Blivit permitterad	5	6	3	5	4	4
Blivit varslad	2	1	2	1	2	2
Blivit arbetslös	6	6	6	6	6	6
Blivit sjukskriven	11	12	11	12	13	9
Avslutat utbildning utan examen	2	4	1	2	2	3
Ingen av ovanstående	76	75	78	77	74	78

Tabell 8b. Har något av följande hänt dig under coronapandemin (fr. mars 2020 t.o.m. april 2021), SRF. Ålder. Andelar i %.

Jag har ...	20–34	35–44	45–54	55–64
Blivit permitterad	3	6	76	3
Blivit varslad	1	1	2	3
Blivit arbetslös	8	7	6	4
Blivit sjukskriven	10	11	13	11
Avslutat utbildning utan examen	8	1	1	--
Ingen av ovanstående	73	78	74	80

Tabell 9A. Huvudsaklig sysselsättning, SRF. 2015–2021. Andelar i %.

Sysselsättning	2015 *	2017 *	2018 *	2021 *
Förvärvsarbetar heltid	22	22	24	28
Förvärvsarbetar deltid	20	24	22	22
Förvärvsarbetar totalt	42	46	47	50
Ersättning/sjukpenning	31	20	35	24
Studerande\praktiserande	7	10	6	9
Arbetssökande\i arbetsmarknadspolitisk åtgärd	10	7	9	13
Annat	10	16	3	9
TOTAL %	100	100	100	100
Antal intervjuer	501	401	500	601

* Data för 2015, 2017 och 2018 gäller åldern 18–64, medan 2021 gäller 20–64.

Tabell 9B. Huvudsaklig sysselsättning. SRF. 35-64 år. 2015–2021. (%)

Sysselsättning	2015 *	2017 *	2021 *
Förvärvsarbetar heltid	23	22	28
Förvärvsarbetar deltid	21	25	23
Förvärvsarbetar totalt	44	47	51
Ersättning/sjukpenning	35	25	29
Studerande\praktiserande	1	2	2
Arbetssökande\i arbetsmarknadspolitisk åtgärd	9	7	11
Annat	10	18	10
TOTAL %	100	100	100
Antal intervjuer	406	306	448

* Data för 2015 och 2017 gäller åldersgruppen 36–64 år, medan data för 2021 gäller åldersgruppen 35–64.

Tabell 9C. Huvudsaklig sysselsättning. SRF. 18–35 år. 2015–2021. (%)

Sysselsättning	2015 *	2017 *	2021 *
Förvärvsarbetar heltid	19	21	23
Förvärvsarbetar deltid	16	20	22
Förvärvsarbetar totalt	35	41	46
Ersättning/sjukpenning	12	4	7
Studerande\praktiserande	33	34	30
Arbetssökande\i Arbetsmark- nadspolitisk åtgärd	14	7	17
Övriga	7	13	9
TOTAL %	100	100	100
Antal intervjuer	95	95	153

* Data för 2015 och 2017 gäller åldersgruppen 18–35 år, medan data för 2021 gäller åldersgruppen 20-34.

3. Vanligt med Ekonomiska svårigheter

Ovan bekräftas en mycket låg delaktighet på arbetsmarknaden bland personer med synned-sättning. Bara med stöd av dessa arbetsmarknads-siffror är det lätt att förstå att samma målgrupp också har betydligt sämre möjligheter till en god ekonomi och att försörja sig själv och eventuella familjemedlemmar. Vi vet också från SRF:s medlemsundersökning 2018 att bara ungefär var fjärde av de svarande då hade en sammanlagd års-inkomst på minst 300 000 kronor och att andelen i övriga befolkningen med samma inkomstnivå var dubbelt så stor. Att personer med synned-sättning är en utsatt grupp även ekonomiskt sett bekräftas också av de frågor i medlemsundersökningen som handlar om försörjning eller möjlig-heter att betala löpande utgifter i vardagen.

3.1. Inkomst från annat än förvärvsarbete

I medlemsundersökningen ställdes inga frågor som specifikt handlade om typ av inkomst eller nivå på denna, men utifrån vilken sysselsättning de har är det ändå möjligt att dra en del slutsatser.

Av tabell 4 framgår att nästan var fjärde svarande har sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan. En stor majoritet av dessa, 73 procent, har ersättning på heltid. Det är fler kvinnor än män som har sjuk- eller aktivitetsersättning, 30 procent bland kvinnorna och 18 procent bland männen. Samtidigt är det större andel av männen som har ersättningen på heltid. Tabellen visar också att andelen SRF-medlemmar som har sjuk- eller aktivitetsersättning har minskat senaste åren.

Andra typer av inkomster är arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller någon av de andra stöden som kan ges till de som är inskrivna i program hos arbetsförmedlingen. Enligt tabell 4 är det ungefär fyra procent som är arbetslösa/arbetsökande och nio procent som är i ett arbets-marknadspolitiskt program. Motsvarande fördelning, med en betydligt större andel som är i ett arbetsmarknadsprogram, gäller även redovisnings-grupperna med svår synned-sättning och med de som är blinda. I gruppen med lindrig/måttlig synned-sättning är dessa andelar lika stora och

sammanlagt färre som tillhör dessa två grupper.

Bland de intervjuade finns också en liten andel personer som har daglig verksamhet i kommunal omsorg. Dessa får vanligen habiliterings-ersättning eller ibland aktivitetsersättning. Ytterligare ett antal svarande är långtidssjukskrivna och har därmed sjukpenning.

3.2. Vanligt med bistånd, lån eller annat ekonomiskt stöd

För den berörda gruppen, där många står utanför arbetsmarknaden och många inte har en inkomst som är jämförbar med andras, blir det ofrånkomligt att ibland behöva ta till alternativa och ibland mer tillfälliga sätt att försörja sig. Det är inte ovanligt att dessa alternativ bygger på andra personers välvilja eller kommunala bedömningar.

Exempelvis är det fem procent av undersökningens deltagare som behövt ansöka om försörjningsstöd från kommunen senaste året. Det är ungefär lika vanligt bland män som bland kvinnor, men det är en mer än dubbelt så stor andel i gruppen 20–34 år som gjort det jämfört med de två äldsta åldersgrupperna.

Många har också behövt ta till andra åtgärder för att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar med mera. Under det senaste året har nästan var tredje behövt ta från egna sparade pengar. Nästan var sjätte har fått eller fått låna pengar från vän eller anhörig. De flesta av dessa har dessutom behövt göra detta flera gånger för att klara av vardagsutgifterna.

Det är vanligare bland kvinnor att ta från eget kapital eller sparade pengar, men vanligare bland män att låna eller få pengar från anhörig. I åldersgruppen 20–34 år var det 25 procent som minst en gång senaste året tagit pengar från eget kapital/sparade pengar. I samma grupp har 15 procent lånat eller fått pengar från anhörig för att klara löpande utgifter. Även här har en stor majoritet behövt göra detta flera gånger under året.

Att medlemsgruppen är en ekonomiskt sett relativt svag grupp bekräftas också av hur många som har svårigheter att klara löpande utgifter för

mat, hyra och andra räkningar. Bland alla svarande är det 15 procent som minst en gång senaste året haft sådana svårigheter. Även här syns skillnader beroende på kön, ålder, grad av synnedsättning och typ av inkomst eller sysselsättning. Det är 18 procent av kvinnorna, men bara tolv procent av männen som någon gång senaste året haft svårigheter att betala löpande utgifter. Detta är också nästan dubbelt så vanligt i de två yngsta åldersgrupperna jämfört med den äldsta åldersgruppen.

I medlemsundersökningen 2018 var det 18 procent som hade haft svårigheter. 23 procent bland kvinnorna och 13 procent bland männen.

De allra största skillnaderna syns dock när sysselsatta, arbetslösa och de som inte tillhör arbetskraften jämförs med varandra. Bland de som är arbetslösa eller i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd är det hela 34 procent som har haft svårigheter att klara löpande utgifter senaste året. I den grupp som inte tillhör arbetskraften är samma siffra 17 procent. I gruppen arbetslösa eller i ett arbetsmarknadsprogram är det också hela 18 procent som varit tvungen att använda försörjningsstöd från kommunen minst en gång senaste året.

3.3. Reflektioner och jämförelser

Vi ser ovan några exempel på att det är vanligt med ekonomiska svårigheter bland personer med synnedsättning. Det kan förstås finnas olika anledningar till sådana svårigheter. Vilka som är de mest avgörande orsakerna kan också skilja sig från individ till individ. Den viktigaste anledningen är dock sannolikt att gruppen har så låg anknytning till arbetsmarknaden.

En annan sida av den låga inkluderingen är att individer som står utanför arbetsmarknaden av olika anledningar inte får ett tillräckligt starkt ekonomiskt stöd från samhället.

De flesta av de stöd och ersättningar som nämns ovan under rubriken inkomst från annat än förvärvsarbete varierar mycket i nivå beroende på ålder och tidigare arbetslivserfarenhet. Oavsett nivå så är de inte alls jämförbara med en normallön i Sverige.

Den som till exempel får Sjukersättning på heltid kan som allra mest få ut 19 248 kronor i månaden år 2021. Som jämförelse kan vi notera att en medianlön på svensk arbetsmarknad år 2020 var 32 400 kronor. Dessutom var både median- och medellönen i de yrkesgrupper som är sämst betalda i Sverige högre än detta maxbelopp. Den som inte har tidigare arbetslivserfarenheter kan dessutom inte få mer än 10 036 kronor med just sjukersättningen, det vill säga inte ens en tredjedel av en medianlön.

Stödet som ges då du är i ett program hos Arbetsförmedlingen kan vara ännu sämre än så. För den som inte uppfyller villkoren för arbetslöshetsförsäkringen gäller 223 kronor om dagen i högst 23 dagar per månad för den som har aktivitetsersättning och 308 kronor om dagen för den som har etableringsersättning.

Andra orsaker till de sämre ekonomiska förutsättningarna kan vara de större utgifter som SRF:s medlemsgrupp har på grund av hälso- och sjukvård, läkemedel eller hjälpmedel. Att många har regelbundna utgifter på dessa områden och att det är vanligt att medlemmar har merkostnader på grund av funktionsnedsättning som de inte får ersättning för bekräftas i SRF:s medlemsundersökning 2018.⁷

För att förbättra de dåliga ekonomiska förutsättningarna som resultaten ovan visar på krävs flera typer av åtgärder. Starkare insatser för att stärka möjligheterna på arbetsmarknaden för personer med synnedsättning är bland de mest avgörande.

Det behövs också ett starkare ekonomiskt skyddsnät för personer som inte kan arbeta på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning och för personer som vill arbeta, men inte hittar ett lämpligt jobb.

Det behövs också starkare åtgärder för att minska de kostnader som uppstår som en följd av att ha en synnedsättning och eventuellt andra funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

3.4. Tabeller ekonomi och försörjning

[Tryck på den här länken för att hoppa över tabellerna och gå direkt till nästa rubrik!](#)

Tabell 10. På vilken nivå har du sjuk- eller aktivitetsersättning? SRF. Kön, 2021. Andelar i %.

Nivå	Alla	Män	Kvinnor
Heltid (100%)	73	76	70
3/4 av heltid (75%)	5	6	5
Halvtid (50%)	15	9	18
1/4 av heltid (25%)	6	7	6
Ej svar/vet ej	1	2	1
Totalt	100	100	100

Tabell 11A. Har du under de senaste 12 månaderna behövt använda något av följande för att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Källa	Alla	Män	Kvinnor
Bostadstillägg	16	14	18
Försörjningsstöd	5	5	5
Lån el. gåva från vän/partner/familj	16	13	19
Ta av eget kapital/sparpengar	32	35	30
Ta ett banklån	3	4	3

Tabell 11B. Har du under de senaste 12 månaderna behövt använda något av följande för att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. ålder. 2021. Andelar i %.

Källa	20-34	35-44	45-54	55-64
Bostadstillägg	14	21	17	13
Försörjningsstöd	8	6	3	3
Lån el. gåva från vän/partner/familj	25	19	16	7
Ta av eget kapital/sparpengar	41	28	28	32
Ta ett banklån	3	6	3	2

Tabell 11C. Har du under de senaste 12 månaderna behövt använda något av följande för att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Källa	Lindrig/ måttlig	Svår syned.	Blind
Bostadstillägg	10	16	20
Försörjningsstöd	2	6	5
Lån el. gåva från vän/partner/familj	17	20	12
Ta av eget kapital/sparpengar	26	37	32
Ta ett banklån	4	4	3

Tabell 12A. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Haft svårigheter?	Alla	Män	Kvinnor
Nej	84	88	81
Ja, vid ett tillfälle	3	2	4
Ja, vid flera tillfällen	12	10	14
Vet ej/vill ej svara	1	0	1
TOTALT%	100	100	100
Netto Ja	15	12	18

Tabell 12B. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Haft svårigheter?	20-34	35-44	45-54	55-64
Nej	79	82	86	89
Ja, vid ett tillfälle	4	6	1	2
Ja, vid flera tillfällen	15	12	13	8
Vet ej/vill ej svara	2	-	-	1
TOTALT%	100	100	100	100
Netto Ja	19	18	14	10

Tabell 12C. Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.? SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Haft svårigheter?	Lindrig/måttlig	Svår	Blind
Nej	88	81	86
Ja, vid ett tillfälle	2	4	3
Ja, vid flera tillfällen	9	15	11
Vet ej/vill ej svara	-	1	0
TOTALT %	100	100	100
Netto Ja	12	18	14

4. Krångel med stödet från det offentliga

Detta kapitel handlar om några av de olika offentliga stöd som är mycket viktiga för personer med synnedsättning. Nedan tas stödet från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt det kommunala stödet upp. Vi beskriver också i vilken grad medlemmarna får det stöd som de har behov av samt exempel på stöd och önskemål som inte tillgodoses. I denna undersökning har alltså inget av det stöd som regionerna kan ge berörts.

4.1. Brister i det arbetsmarknadspolitiska stödet

I det föregående ser vi att personer med synnedsättning är en utsatt grupp på arbetsmarknaden med en mycket låg sysselsättningsgrad, en pressad ekonomi och oro för att inte hitta ett jobb eller att bli av med det jobb man har. Med dessa förutsättningar är det än viktigare att det finns ett effektivt arbetsmarknadspolitiskt stöd för gruppen och starka incitament för arbetsgivare att våga anställa den som har en synnedsättning. Emellertid visar undersökningen att det finns ett missnöje med dagens stöd och de myndigheter som ansvarar för detta.

När det gäller de två nationella myndigheter som ansvarar för det arbetsmarknadspolitiska stödet så har sex av tio av deltagarna i undersökningen varit i kontakt med minst en av dessa under de senaste två åren. Av de som haft kontakt med Arbetsförmedlingen är det tre av tio som är mycket eller ganska missnöjda med det stöd de fått. Bland de som varit i kontakt med Försäkringskassan är det var fjärde som är mycket eller ganska missnöjd.

Större andel män har haft kontakt med dessa myndigheter under de två senaste åren. Skillnaden mellan könen är störst när det gäller Arbetsförmedlingen där 48 procent av männen haft kontakt men bara 33 procent av kvinnorna. Därmed är det också en större andel av kvinnorna som inte haft kontakt med någon av myndigheterna, 45 procent mot 33 procent.

Män och kvinnor är dock ungefär lika nöjda med det stöd som erhållits. Det är också relativt små skillnader beroende på grad av synnedsättning. Det är dock något större andel av de som ser sämre som är missnöjda.

Det är vanligast i den yngsta åldersgruppen att ha haft kontakt med den ena eller båda dessa myndigheter. Hela sju av tio av de under 35 har haft något att göra med minst en av dem under de senaste två åren. När det gäller Arbetsförmedlingen är det också de yngsta som i högst grad är missnöjda då mer än fyra av tio är mycket eller ganska missnöjd med

stödet, men för Försäkringskassan är skillnaden mellan åldersgrupperna inte lika tydlig.

Åsikter från de svarande

De kommentarer som de intervjuade har fått ge om respektive myndighet ger en bra överblick av vad som inte fungerat tillfredställande. Dessa kommentarer kan delas in i några övergripande områden, som är gemensamma för de båda myndigheterna:

▪ Dålig tillgänglighet och svårt att få kontakt

Här handlar inläggen om att det är krångligt eller omöjligt att få en personlig kontakt, att handläggare byts ut eller slutar utan att den inskrivne blir informerad, att det tar lång tid att nå fram till rätt person på myndigheten, att tillgängligheten via telefon eller hemsida är bristfällig, att det finns brister i kommunikationen med andra myndigheter och till och med att respektive myndighet skickar brev på papper till blinda klienter.

▪ Långsam och krånglig ärendehantering

Här beskriver kommentarerna att handläggningstider är långa, att besluten dröjer, att ärendehantering är krånglig med många intyg och blanketter, att det tar lång tid innan ett hjälpmedel är på plats och att kommunikationen både inom myndigheten och med andra instanser tar tid.

▪ Brist på kompetens och förtroende

Här handlar det om dåliga kunskaper om hjälpmedel och hur dessa beställs, låga kunskaper om synnedsättningar och andra funktionsnedsättningar och ibland även dåliga attityder, ett nedlåtande sätt och ett missstroende mot de läkarintyg som skickas in.

Här nedan citeras också några av de kommentarer som getts om respektive myndighet:

Kommentarer om Arbetsförmedlingen:

- "Att handläggningen tog för lång tid, upp emot ett år för att komma in på en arbetsmarknadsutbildning."
- "De har skurit ner på personalen men inte i antalet uppgifter, svårare att få kontakt med sin handläggare"
- "Skulle vara bättre att ha en och ha samma arbetsförmedlare och inte byta hela tiden, bättre samarbete mellan myndigheter
- "Det är att det tar alldeles för lång tid vilket sinkade mitt arbete, att få fram hjälpmedel osv. Arbetsplatsen hade kunnat tröttna och tagit någon annan på grund av den långa väntetiden på att jag skulle kunna få komma igång."
- "Ingenting fungerar och de slänger mig hit och dit och inget händer. Istället för att skicka oss med funktionsnedsättning på söka-jobb-kurser, så skulle dom anställa personal som letade riktiga jobb åt oss. Kommun, stat och region skulle vara tvingade att anställa ett visst antal personer med funktionsnedsättning."
- "Mitt ärende har bara snurrat runt hos olika handläggare och ingen har tagit ansvar. Jag har både ringt och mejlat och de har lovat ge mig svar och återkomma vilket inte skett. Även min arbetsgivare har försökt komma i kontakt med AF men utan resultat."

Kommentarer om Försäkringskassan:

- "De får tänka om, jag blir ju aldrig frisk. Jag kommer alltid att återkomma."
- "De har fel människosyn, de behöver anpassa sig mer. De ser inte helheten. Jag har också en neurologisk sjukdom som gör att jag inte kan skriva t.ex."

- "Fick inte någon hjälp. Blev nekad hjälpmedel och anpassning. godkände inte assistans till utbildning. Den aktivitet som var allra viktigast drogs in."
- "Har många olika former av stöd och det borde finnas en person som har kontroll på allt, samordnad kontakt."
- "Omständligt att ha kontakt med dem. Jag beskriver min situation men de ringer tillbaka och frågar trots att jag förklarat min situation angående hjälpmedel tydligt och klart."

4.2. Otillräckligt stöd från kommunen

Även de stöd och omsorgsinsatser som ges av kommunen är mycket viktiga för personer med synnedsettnings. Ofta kan dessa vara avgörande för att klara vardagssysslor, få tillräckligt med motion och frisk luft eller kunna delta i sociala sammanhang.

Också här visar undersökningen att det finns mer att önska. Många av de svarande är inte nöjda med det stöd de får. Andra har inte ens fått insatser beviljade trots behov. Åter andra har blivit av med tidigare stöd. Många önskar sig också tips, träning och rehabilitering för att kunna sköta hem och hushåll bättre eller för att kunna röra sig enklare och tryggare i utomhusmiljöer.

Hur många har stöd?

Det är ungefär fyra av tio av undersökningens deltagare som har någon slags omsorgsstöd från kommunen. 46 procent bland kvinnorna och 37 procent bland männen. De insatser som är vanligast är ledsagning (25 procent), hemtjänst (12 procent) och boendestöd (åtta procent).

Bland svarande som är blinda har lite mer än sex av tio något slags stöd från kommunen. Nästan hälften (46 procent, i denna grupp har ledsagning, 17 procent har hemtjänst och 14 procent har

boendestöd/kontaktperson.

Andelen som har något stöd skiljer sig inte så mycket mellan åldersgrupperna. Det är större andel kvinnor som har ledsagning eller boendestöd/kontaktperson, men när det gäller hemtjänst så är andelen lika stor bland kvinnor och män. Värt att notera är också att bland de svarande som är blinda är det 32 procent som inte anser sig ha behov av stöd från kommunen.

Det är förstås också vanligt med andra insatser. Bland dessa kan nämnas bostad med särskild service, daglig verksamhet, god man och trygghetslarm. Två procent av de intervjuade har personlig assistans.

Flera behöver men får inte stöd

Bland de svarande är det tre procent som blivit av med en kommunal insats som de tidigare haft. I gruppen med blinda är det fyra procent som fått en insats indragen.

Det är också fyra procent som någon gång ansökt om stöd men inte beviljats detta. I gruppen med svår synnedsetning är det sex procent och i gruppen med blinda är det tre procent som inte fått det de ansökt om.

Det är vanligare i de yngre åldersgrupperna att ha ansökt om stöd men inte beviljats. I de två yngsta grupperna är det sex procent vardera som varit med om det, medan det bara är två procent i den äldsta gruppen. De svarande har med egna ord fått beskriva varför de blivit av med eller inte beviljats insatser. En stor majoritet av dessa kommentarer handlar om att kommunerna inte längre beviljar ledsagarservice enligt LSS till personer med synnedsetning. Några handlar också om att kommunen ansett att den sökande haft för god syn. Exempelvis har avslag gjorts när en förälder ansökt om ledsagning för att kunna följa sina två barn till skola och dagis även på vinterhalvåret då det är mörkt ute.

Några avslag verkar också mer ha berott på byråkratiska begränsningar än principiella beslut. Exempelvis har stöd dragits in för att brukaren varit

skriven på samma adress som assistenten eller för att brukaren inte har utnyttjat stödet tillräckligt mycket.

Det ser inte ut att finnas några genusskillnader vad gäller hur många som blivit av med kommunalt stöd eller som inte beviljats något.

”Jag hade tidigare hemtjänst,
men har i nuläge inte ekonomi för detta.”,
Medelålders blind man apropå stöd från kommunen.

4.3. Sämre stöd under corona-pandemin

Då medlemsundersökningen genomfördes hade Corona-pandemin pågått i omkring 14 månader. Därför handlade flera av frågorna om upplevelser under och effekter av pandemin och dess restriktioner. Svaren på dessa frågor visar bland annat att många har fått ett minskat stöd under pandemi-tiden, såväl i form av inställda besök som genom minskat antal beviljade timmar.

Bland de som har kommunal ledsagning har hela tre av tio en eller flera gånger under coronan varit med om att de inte fått boka ledsagning på grund av exempelvis smittorisk, eller personalbrist. Märkligt nog har detta hänt 35 procent av kvinnorna som har ledsagning men bara 22 procent av männen.

För en av tio av de som har ledsagning har kommunen också dragit ner antalet beviljade timmar under pandemi-tiden. Även här är detta vanligare bland kvinnor, 16 procent mot bara fyra procent bland männen.

Vidare har nästan hälften av de som har någon annan stöd- eller omsorgsinsats från kommunen, som hemtjänst eller boendestöd, under Coronapandemin varit med om att bokade eller schemalagda pass har ställts in. För tre av fem av dessa har detta hänt en eller ett par gånger och för två av fem har det hänt flera gånger. För var tionde som har någon annan stödinsats än ledsagningen har det samtidigt hänt att

kommunen dragit ner på antalet beviljade timmar under samma period. Även här är det vanligare bland kvinnor att bokade pass ställts in eller att antalet beviljade timmar har sänkts.

Det har förstås också funnits en rädsla och respekt för Corona-viruset hos medlemmarna. Lite mer än tre av tio av de som har ledsagning har under pandemi-tiden själv låtit bli att boka ett pass på grund av rädsla för att bli smittad. Bland de som har något annat kommunalt stöd har var fjärde låtit bli att boka eller bokat av på grund av samma rädsla.

4.4. Stödbehov som inte tillgodoses

”Jag behöver LSS, men jag är gift och då tycker de att mina barn och man kan hjälpa mig och det tycker jag är helt fel. Jag vill bli självständig.”,

Medelålders kvinna apropå att söka stöd från kommunen.

”De drog ledsagningen, de tyckte inte jag hade behov av det”,

Medelålders man apropå att söka stöd från kommunen.

Medlemsundersökningen visar att många inte anser sig få tillräckligt med stöd och att det finns behov som inte tillgodoses. Exempelvis anser nästan var fjärde svarande att de inte får den hjälp och det stöd de har behov av i vardagslivet. Hela 30 procent av kvinnorna och 18 procent bland männen anser det.

I åldersgruppen 35–44 år är det så mycket som 34 procent som inte tycker att de får det stöd och hjälp de behöver, medan samma andel i de tre övriga åldersgrupperna bara är omkring 20 procent.

Detta mönster hänger sannolikt ihop med att det är i åldersgruppen 35–

44 som störst andel har barn som bor hemma och att det därmed är ett större hushåll att sköta. Som syns ovan är det även den åldersgruppen som har störst andel yrkesarbetande och därmed mindre tid att ägna åt hushållet.

Skillnaderna är inte riktigt lika stora när det gäller grad av synnedsättning, men det är ändå hela 27 procent av de blinda som svarar att de inte får tillräckligt med stöd i vardagslivet.

Undersökningen ger också exempel på andra typer av behov som inte tillgodoses. Genom svaren på några påståendefrågor i enkäten framkommer bland annat behov av rehabiliteringsinsatser och önskan om bättre stöd i hemmet.

”Jag skulle behöva (mer) råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre.”

Nästan var fjärde svarande håller med om att de skulle behöva mer råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. Både bland kvinnorna och i gruppen med blinda instämmer hela tre av tio i det.

”Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö.”

Det är ännu fler, 35 procent, som önskar mer träning och rehabilitering för att kunna röra sig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. Bland blinda svarande är det så mycket som hälften som tycker det. Det är också stor skillnad mellan åldersgrupperna för detta påstående. I åldersgruppen 35–44 är andelen som vill ha mer sådan rehabilitering dubbelt så stor som i den yngsta åldersgruppen, 42 procent mot 21 procent.

”Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden.”

Även när det gäller att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden, så är det många av de svarande, tre av tio, som anser att de behöver mer tips och träning. Det är något större andel av kvinnorna som håller med om det påståendet jämfört med männen. Här är dock

Ålder och grad av synnedsättning en betydligt viktigare faktor. Bland blinda svarande är det nästan fyra av tio som håller med om att de behöver mer sådan träning, medan motsvarande andelar bland svarande med svår synnedsättning och lindrig/måttlig synnedsättning är tre av 10 respektive två av tio. I de två äldsta åldersgrupperna är det samtidigt 38 respektive 36 procent som instämmer i påståendet, medan det bara är 18 procent i den yngsta gruppen.

4.5. Jämförelser och reflektioner

Några av de siffror som redovisas här kan jämföras med motsvarande resultat i medlemsundersökningen som gjordes.⁷

2018 var det 30 procent av de svarande i åldern 18–64 som använde kommunal ledsagning. Bland årets svarande var det bara 25 procent som angett att de har det. På samma sätt var det åtta procent av deltagarna 2018 som hade personlig assistans, men i årets undersökning var det bara två procent.

Ovan ser vi också att det är vanligare i de yngre åldersgrupperna att ha ansökt om kommunalt stöd men inte beviljats sådant. I de två yngsta grupperna är det sex procent vardera som varit med om det, medan det bara är två procent i den äldsta gruppen.

Dessa siffror indikerar att det numer är svårare att få kommunalt stöd jämfört med tidigare och att allt färre har ledsagarservice eller någon annan kommunal eller statlig omsorgsinsats.

När det däremot gäller om medlemmarna tycker att de får den hjälp och det stöd som de har behov av, så säger årets undersökning i stort sett detsamma som den som gjordes 2018. Då var det 24 procent, var fjärde, som ansåg att de i ganska eller mycket låg utsträckning fick det stöd de behövde.

Svårigheterna att erhålla kommunalt stöd påverkar förstås individers förutsättningar att sköta vardagssysslor, göra ärenden, motionera eller vara socialt aktiv. Redan innan pandemin hade personer med synnedsättning

sämre förutsättningar än andra inom dessa områden, men under pandemitiden har möjligheterna till ledsagning eller andra insatser försämrats ytterligare och därmed har sannolikt även skillnaderna mellan den som ser och den som inte ser ökat ännu mer.

En indirekt konsekvens av att förutsättningarna för motion, frisk luft och sociala aktiviteter har försämrats är förstås att möjligheterna till ett hälsosamt liv också har blivit sämre. Ingen vet idag om eller hur mycket detta har påverkat hälsan bland synskadade eller andra som kan vara beroende av ledsagning, kontaktperson eller andra stöd. Detta återstår att undersöka. Vi har inte kunnat fördjupa oss i de svarandes hälsa så pass mycket att vi kan veta hur mycket pandemin har påverkat, men i den andra rapporten från årets medlemsundersökning återkommer vi till konsekvenser av coronapandemin utifrån flera andra perspektiv.

De siffror som visas här ovan behöver i sig inte betyda att Coronatiden har inneburit att fler blivit av med tidigare beviljade insatser eller fler har fått neddragningar i antal beviljade timmar jämfört med motsvarande tidsperiod utan en pandemi. Här saknas bra jämförelsesiffror för den berörda gruppen. Vi kan dock jämföra med statistik från Socialstyrelsen som visar att antalet personer som har insatser enligt Socialtjänstlagen minskade tydligt från 1 oktober 2019 fram till samma datum 2020, efter att ha ökat svagt under flera år. När det gäller åldersgruppen 0–64 år så minskade antalet som har ledsagning med 8,5 procent och antalet som har hemtjänst med 3,0 procent. Även för de över 65 har antalet minskat under detta år. Detta bekräftar att pandemin har inneburit att stöd och omsorgsinsatser har försvunnit för många.

Dessa siffror är förstås oacceptabla. Personer med synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar måste kunna få stöd i den omfattning som behövs och på individens villkor.

SRF ser att det finns stora och brådskande behov av förtydliganden i såväl Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Socialtjänstlagen (Sol), för att personer med synnedsättning ska garanteras rätt kommunalt stöd. För mer information om hur dessa lagstiftningar behöver stärkas se gärna våra respektive remissvar på betänkandena om

Översyn av insatser enligt LSS (SOU 2018:88) och Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Båda går att beställa från SRF på e-postadressen material@srf.nu och finns också publicerade på [u.](#)

4.6. Tabeller stödet från det offentliga

[Tryck på den här länken för att hoppa över tabellerna och gå direkt till nästa rubrik](#)

Tabell 13A. Svarande som varit i kontakt med Arbetsförmedlingen el. Försäkringskassan senaste två åren i ärende som rör funktionsnedsättningen. SRF. 2021. Andelar i %.

Kontakt	Alla	Män	Kvinnor
Nej, ingen av dem	39	33	45
Inte än, Väntar på kontakt	1	1	1
Ja, med Arbetsförmedlingen	41	48	33
Ja, med Försäkringskassan	41	43	39
Ej svar/vet ej	1	1	1
Andel svar totalt	122	126	119
Netto Ja	60	65	54

Tabell 13B. Svarande som varit i kontakt med Arbetsförmedlingen el. Försäkringskassan senaste två åren i ärende som rör funktionsnedsättningen. SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Kontakt	20–34	35–44	45–54	55–64
Nej, ingen av dem	28	34	38	54
Inte än, Väntar på kontakt	1	3	1	-
Ja, med Arbetsförmedlingen	46	50	44	25
Ja, med Försäkringskassan	53	39	41	32
Ej svar/vet ej	1	-	1	1
Andel svar totalt	129	125	125	112
Netto Ja	71	64	60	45

Tabell 13C. Svarande som varit i kontakt med Arbetsförmedlingen el. Försäkringskassan senaste två åren i ärende som rör funktionsnedsättningen. SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Kontakt	Lindrig/ måttlig	Svår syn- neds.	Blind
Nej, ingen av dem	54	37	32
Inte än, Väntar på kontakt	2	0	0
Ja, med Arbetsförmedlingen	28	44	45
Ja, med Försäkringskassan	33	40	48
Ej svar/vet ej	1	1	0
Andel svar totalt	118	122	126
Netto Ja	44	62	67

Tabell 14A. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Arbetsförmedlingen de senaste 2 åren? SRF. Kön. 2021.

Hur nöjd?	Alla	Män	Kvinnor
Mycket missnöjd	12	11	13
Ganska missnöjd	19	20	18
Ganska nöjd	40	40	40
Mycket nöjd	28	29	28
Vet ej/vill ej svara	1	1	1
Totalt	100	100	100

Tabell 14B. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Arbetsförmedlingen senaste 2 åren? SRF. Ålder. 2021.

Hur nöjd?	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket missnöjd	15	4	13	14
Ganska missnöjd	27	26	9	17
Ganska nöjd	35	46	40	38
Mycket nöjd	21	24	36	31
Vet ej/vill ej svara	1	-	1	-
Totalt	100	100	100	100

Tabell 14C. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Arbetsförmedlingen de senaste 2 åren? SRF. Synnedsättning. 2021.

Hur nöjd?	Lindrig/ måttlig	Svår syn- neds.	Blind
Mycket missnöjd	5	14	12
Ganska missnöjd	23	17	21
Ganska nöjd	44	39	38
Mycket nöjd	28	29	28
Vet ej/vill ej svara	-	1	1
Totalt	100	100	100

Tabell 15A. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Försäkringskassan de senaste 2 åren? SRF. Kön. 2021.

Hur nöjd?	Alla	Män	Kvinnor
Mycket missnöjd	9	6	12
Ganska missnöjd	16	17	16
Ganska nöjd	45	43	48
Mycket nöjd	28	32	23
Vet ej/vill ej svara	2	2	2
Totalt	100	100	100

Tabell 15B. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Försäkringskassan de senaste 2 åren? SRF. Ålder. 2021.

Hur nöjd?	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket missnöjd	7	10	10	10
Ganska missnöjd	17	12	18	15
Ganska nöjd	43	50	44	46
Mycket nöjd	30	26	25	29
Vet ej/vill ej svara	2	2	3	-
Totalt	100	100	100	100

Tabell 15C. Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Försäkringskassan de senaste 2 åren? SRF. Synnedsättning. 2021.

Hur nöjd?	Lindrig/måttlig	Svår synneds.	Blind
Mycket missnöjd	4	12	8
Ganska missnöjd	22	18	12
Ganska nöjd	37	46	47
Mycket nöjd	37	22	30
Vet ej/vill ej svara	-	3	2
Totalt	100	100	100

Tabell 17A. Har något av följande hänt dig under Corona-pandemin?
SRF. Endast personer med insatsen ledsagning. Kön. 2021. Andelar i %.

Händelse	Alla	Män	Kvinnor
Har vid ett eller ett par tillfällen inte fått boka ledsagning pga. smittorisk, personalbrist el. annat	17	12	21
Har vid flera tillfällen inte fått boka ledsagning pga. smittorisk, personalbrist el. annat	12	10	14
Kommunen har under en längre tid dragit in ledsagningen pga. restriktioner under Corona	5	6	4
Kommunen har dragit ner på de antal timmar jag är beviljad	11	4	16
Jag har själv undvikit att boka pga. rädsla för Corona	31	26	34
Ingen av ovanstående	54	59	49
Andel svar totalt	129	118	139

Tabell 17B. Har något av följande hänt dig under coronapandemin? SRF, endast personer med andra kommunala insatser. Kön. 2021. Andelar i %.

Händelse	Alla	Män	Kvinnor
En eller ett par gånger har det hänt att ett bokat/schemalagt besök har ställts in pga. smittorisk, personalbrist el. motsvarande	27	26	28
Flera gånger har det hänt att ett bokat/schemalagt besök har ställts in pga. smittorisk, personalbrist eller motsvarande	18	13	21
Kommunen har under en längre tid helt dragit in mitt stöd pga. restriktioner i samband med corona	3	-	5
Kommunen har dragit ner på det antal timmar jag är beviljad	10	7	12
Jag har själv bokat av el. låtit bli att boka pga. rädsla för corona	26	24	28
Inget av ovanstående	51	56	47
Andel svar totalt	135	126	141

Tabell 18A. Jag tycker att jag får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet. SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Det stämmer...	Alla	Män	Kvinnor
Mycket dåligt	10	8	13
Ganska dåligt	13	10	17
Ganska bra	40	43	37
Mycket bra	33	34	33
Vet ej/vill ej svara	3	5	1

Tabell 18B. Jag tycker att jag får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet. SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Det stämmer...	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket dåligt	6	17	10	10
Ganska dåligt	14	17	12	13
Ganska bra	41	38	41	40
Mycket bra	37	27	34	34
Vet ej/vill ej svara	3	3	2	4

Tabell 18C. Jag tycker att jag får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet. SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Det stämmer...	Lindrig/måttlig	Svår synneds.	Blind
Mycket dåligt	9	7	16
Ganska dåligt	14	15	11
Ganska bra	30	41	46
Mycket bra	45	33	25
Vet ej/vill ej svara	3	4	2

Tabell 19A. Jag skulle behöva (mer) råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Alla	Män	Kvinnor
Mycket dåligt	45	45	45
Ganska dåligt	25	25	25
Ganska bra	19	19	20
Mycket bra	7	8	6
Vet ej/vill ej svara	3	3	3

Tabell 19B. Jag skulle behöva (mer) råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket dåligt	40	38	47	52
Ganska dåligt	28	32	22	22
Ganska bra	21	21	22	15
Mycket bra	7	7	6	7
Vet ej/vill ej svara	4	2	2	4

Tabell 19C. Jag skulle behöva (mer) råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre. SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Lindrig/måttlig	Svår synneds.	Blind
Mycket dåligt	54	41	43
Ganska dåligt	21	30	23
Ganska bra	21	19	19
Mycket bra	3	6	11
Vet ej/vill ej svara	1	4	3

Tabell 120A. Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Alla	Män	Kvinnor
Mycket dåligt	40	40	41
Ganska dåligt	21	24	18
Ganska bra	23	22	24
Mycket bra	12	12	13
Vet ej/vill ej svara	3	4	3

Tabell 120B. Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket dåligt	41	35	44	40
Ganska dåligt	25	20	18	20
Ganska bra	21	28	24	21
Mycket bra	10	14	11	16
Vet ej/vill ej svara	3	4	3	4

Tabell 20C. Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö. SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Lindrig/måttlig	Svår synneds.	Blind
Mycket dåligt	55	40	30
Ganska dåligt	19	23	20
Ganska bra	17	21	30
Mycket bra	6	12	18
Vet ej/vill ej svara	4	4	3

Tabell 21A. Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden. SRF. Kön. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Alla	Män	Kvinnor
Mycket dåligt	48	53	43
Ganska dåligt	20	18	22
Ganska bra	15	14	16
Mycket bra	15	13	16
Vet ej/vill ej svara	2	2	3

Tabell 21B. Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden. SRF. Ålder. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	20-34	35-44	45-54	55-64
Mycket dåligt	59	49	41	45
Ganska dåligt	21	25	20	15
Ganska bra	10	9	21	18
Mycket bra	8	16	17	18
Vet ej/vill ej svara	2	2	2	4

Tabell 21C. Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden. SRF. Synnedsättning. 2021. Andelar i %.

Det stämmer ...	Lindrig/måttlig	Svår synneds.	Blind
Mycket dåligt	63	46	39
Ganska dåligt	16	22	19
Ganska bra	12	14	18
Mycket bra	6	15	20
Vet ej/vill ej svara	2	2	3

5. När vi målen i agenda 2030?

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling antogs av världens ledare 2015. Målen i agendan ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling i världens alla länder. Även Sverige står bakom agendan.

Agendan består av 17 övergripande mål och vart och ett av dessa har en rad mer konkreta delmål. Tanken är att målen ska vara uppnådda till år 2030, det vill säga inom tio år.

Flera av resultaten i medlemsundersökningen antyder att det finns delmål i Agendan som kan bli svåra att nå och att det kommer behövas mer aktiva åtgärder och en ny riktning i den svenska socialpolitiken. I denna avslutande del i rapporten görs några reflektioner kring dessa mål.

5.1. Full sysselsättning

Under mål 8 i Agendan, om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, finns delmålet att ”senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning”.

Av resultaten ovan framgår att det är mycket långt kvar till full sysselsättning bland personer med synnedsättning. Bara omkring hälften har ett förvärvsarbete, så mycket som fyra av tio kvinnor med synnedsättning tillhör inte ens den så kallade arbetskraften och 14 procent av unga vuxna med synnedsättning kan räknas till UVAS-gruppen. När det gäller hur många som har arbete eller står utanför arbetskraften vet vi också att siffrorna har legat på ungefär samma nivå mycket länge.

På detta område behövs både brådskande och kraftfulla åtgärder för att förändra situationen och uppnå de ambitiösa målen senast 2030. Exempelvis behöver det arbetsmarknadspolitiska stödsystemet bli mer ändamålsenligt med bland annat en effektivare hjälpmedelsförsörjning och en modernare och mer träffsäker arbetslivsinriktad rehabilitering. Det

behövs också fler riktade insatser med bland annat ett bättre etableringsstöd för unga med synnedsättning och stärkta insatser för nyanlända med synnedsättning.

I juni 2021 lämnade Sverige in sin andra redovisning till FN om hur det går med arbetet med att nå de globala målen. I rapporten visar staten visserligen en medvetenhet om att det finns stora utmaningar och att ojämlikheten mellan olika grupper ökar. Personer med funktionsnedsättning är en av de grupper som pekas ut som särskilt sårbara.

Det finns emellertid också en del kunskapsbrister i redovisningen till FN. Exempelvis bekräftar rapporten att det finns behov av bättre statistikuppföljningar när det gäller personer med funktionsnedsättning.

Det finns också uppgifter i rapporten som inte riktigt står i samklang med resultaten i denna medlemsundersökning. Det rapporteras bland annat att Sveriges nationella mål om en sysselsättningsgrad över 80 procent har nåtts under 2020. Det finns dock inga data som visar huruvida målet är uppnått för olika grupper i samhället, som till exempel personer med funktionsnedsättning.

I redovisningen går det också att läsa att "Sverige arbetar för att ge aktivt stöd till arbetslösa i ökad omfattning och med lika tillgång för kvinnor och män" och att "Arbetsförmedlingen erbjuder kompetenshöjande insatser av hög kvalitet för att arbetssökande som är i behov av det ska kunna stärka sin ställning på arbetsmarknaden inför att konjunkturen vänder". Att arbetsförmedlingens insatser är av hög kvalitet stämmer enligt SRF:s erfarenheter mycket dåligt när det gäller det specifika stödet till personer med synnedsättning, särskilt inte under tiden för Coronan och efter de politiska beslut som lett till neddragningar och omorganisation på myndigheten. Det är också osäkert om de 30 procent i denna undersökning som inte är nöjda med kontakterna de haft med Arbetsförmedlingen skulle hålla med om den uppgiften.

5.2. Minskad ojämlikhet och ökat välbefinnande för alla

Inom agendans tionde mål om en minskad ojämlikhet finns processmålet att ”besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet”.

Även när det gäller detta mål visar vår rapport att det finns mer att göra. Ovan framgår att personer med en synnedsättning ofta har en dålig ekonomi och svårigheter att försörja sig. Många har svårigheter att klara av löpande vardagsutgifter och det är vanligt att behöva ta pengar från eget sparat kapital eller låna från anhöriga för att klara av dessa utgifter. Vi visar ovan också att de ekonomiska stöd som finns för personer som inte har jobb är mycket låga i förhållande till median- och medellönerna på svensk arbetsmarknad. Vidare ser vi att det kommunala stödet har uteblivit eller dragits in för många under tiden för Corona-pandemin.

För att vi ska nå målet om mindre ojämlikhet behövs en politik som är mer ambitiös än idag, såväl inom finans- och ekonomi som när det gäller det sociala skyddet; bland annat måste:

- Personer som inte kan arbeta kunna få en tryggare ekonomi genom bland annat en starkare och generösare socialförsäkringslagstiftning.
- Rehabiliteringsprogram bli specialiserade och mer effektiva så fler får möjlighet att hitta eller komma tillbaka till jobb.
- Lagstiftningen som styr den kommunala omsorgen stärkas så de som behöver får rätt stöd.
- Kommuner ha tydligare planer för hur insatser enligt LSS och Socialtjänstlagen ska kunna fortlöpa även under pandemier och krissituationer.

Dessa åtgärder är också avgörande för att Agendans tredje mål om att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar ska bli verklighet. Utan möjlighet till arbete, god ekonomi, sociala aktiviteter, motion och ett adekvat stöd i vardagen blir det sannolikt omöjligt att uppnå en god hälsa och välbefinnande för alla.

6. Referenser

WHO 2021. Blindness and vision impairment

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>

SCB/AKU 2021. Begrepp och definitioner Arbetskraftsundersökningarna (AKU).

<https://www.scb.se/contentassets/8ab23deb3310477a9dad083750ec0355/begrepp-och-definitioner-aku.pdf>.

SCB/AKU 2021. Befolkningen 15-74 år (AKU) efter kön, ålder och arbetskraftstillhörighet. Månad 1970M01 - 2021M07. PxWeb

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0401_AM0401A/NAKU-Befolkning2M/

SCB/AKU 2021. Unga 15-34 år (AKU) som varken arbetar eller studerar (NEET) efter kön och ålder. Kvartal 2021K2.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0401_AM0401U/NAKUNEETBefolkningK/

Folkhälsomyndigheten 2021. Arbetsituation (självrapporterat) efter ekonomi, kön och år. Andel (procent)

http://fohm-app.folkhalsomyndigheten.se/Folkhalsodata/pxweb/sv/B_HLV/B_HLV_eSociala-rel_bArbetstrivsel/hlv1arbbeko.px/

Försäkringskassan 2021. Sjukersättning

https://www.forsakringskassan.se/privatpers/sjuk/sjuk_minst_1_ar/sjukersattning

Scb 2021. Medianlöner i Sverige

<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/medianloner-i-sverige/>

Försäkringskassan 2021. Om du deltar i ett program hos Arbetsförmedlingen.

<https://www.forsakringskassan.se/privatpers/arbetssokande/om-du-deltar-i-ett-program-hos-arbetsformedlingen>

Socialstyrelsen 2021. Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning 2020

https://sdb.socialstyrelsen.se/if_ovr/

Synskadades Riksförbund 2021. Yttranden och remissvar

<https://www.srf.nu/det-har-vill-vi/rapporter/remissvar/>

SCB/ULF 2021. Huvudsaklig sysselsättning (personer 16-74 år) efter redovisningsgrupp och kön. Andelar i procent och skattat antal i tusental. År 2008-2009 - 2020-2020.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE_LE0101_LE0101S/LE01012019S01/

SRF 2018. Levnadsnivåundersökning bland synskadade 2018.

https://www.srf.nu/globalassets/informationsmaterial/jobbet-pengarna-halsan-levnadsnivaundersokning_2018_tillganglig.pdf

UNDP 2021. De globala målen.

<https://www.globalamalen.se/>

Bilaga 1: Frågeformulär medlemsundersökning 2021

Använt i telefonintervjuer genomförda av Kantar Sifo i maj 2021.

Q001 - Q001: Single coded

Vad av följande passar bäst in på hur mycket du ser?

1. Om IP ej vet synskärpa vilket begrepp skulle IP helst använda om sig själv

- 1 Har inte en synnedsättning
- 2 Lindrig eller måttlig synnedsättning (synskärpa som är bättre än 0,1)
- 3 Svår synnedsättning (synskärpa mellan 0,05 och 0,1)
- 4 Blind eller viss ljusperspektion, ej ledsyn (synskärpa mindre än 0,05)
- 997 Vill ej uppge *Fixed *Exclusive

Q002 - Q002: Single coded

Vilken är din nuvarande sysselsättning?

##Text inom parentes, läs endast upp vid behov

- 1 Förvärvsarbetar/anställd (inkl. dig som är tillfälligt frånvarande pga. t.ex. sjukdom, föräldraledighet eller tjänstledighet)
- 2 Egen företagare (inkl. fria yrkesutövare eller oavlönade medhjälpare i företag som tillhör annan hushållsmedlem)
- 3 Samhall eller offentligt skyddad anställning
- 4 Studerande (inkl. praktik inom utbildningen)
- 5 Deltar i arbetsmarknadspolitiskt program/utbildning (inkl. praktik, och har aktivitetsstöd, utvecklingsstöd eller etableringsstöd)
- 6 Arbetslös/arbetssökande (och har arbetslöshetsersättning eller motsvarande)
- 7 Ålderspensionär (heltid el. deltid)

- 8 Sjuk- eller aktivitetsersättning (förtids-, sjukpension)
- 9 Långtidssjukskriven (mer än 3 månader och har sjukpenning eller rehabiliteringspenning)
- 10 Hemmaarbetande/sköter eget hushåll (ej avlönad)
- 11 Dagverksamhet enligt socialtjänstlagen SoL/LSS
- 996 Annat, nämligen: *Open *Fixed
- 997 Vet ej/Vill ej uppge *Fixed *Exclusive

Ask only if Q002 - Q002,1,2,3

Q003 - Q003: Single coded

Är du orolig för att förlora ditt arbete/din näringsinkomst inom det närmaste året?

- 1 Nej
- 2 Ja, lite orolig
- 3 Ja, mycket orolig
- 997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q002 - Q002,1,2,3

Q004 - Q004: Single coded

Vilken är din normala veckoarbetstid räknat i timmar?

- 1 1-19 timmar/vecka (1-49 procent)
- 2 20-34 timmar/vecka (50-85 procent)
- 3 35 eller fler timmar/vecka (86-100 procent)
- 4 Det varierar/Har inga regelbundna tider
- 997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q002 - Q002,4,5

Q005 - Q005: Single coded

Är du orolig för att du inte ska hitta ett arbete efter din utbildning/praktik/program?

- 1 Nej
- 2 Ja, lite orolig
- 3 Ja, mycket orolig
- 997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q002 - Q002,8

Q006 - Q006: Single coded

På vilken nivå har du sjuk- eller aktivitetsersättning?

- 1 På heltid (100%)
- 2 På $\frac{3}{4}$ av heltid (75%)
- 3 På halvtid (50%)
- 4 På $\frac{1}{4}$ av en heltid (25%)
- 997 Ej svar/har ej ersättning/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Q007 - Q007: Multi coded

Har något av följande hänt dig under coronapandemin, dvs från mars 2020 fram till nu?

Du kan svara flera alternativ

##LÄS UPP

- 1 Jag har blivit permitterad
- 2 Jag har blivit varslad
- 3 Jag har blivit arbetslös
- 4 Jag har blivit sjukskriven
- 5 Jag har avslutat min utbildning utan komplett examen

998 Nej, ingen av ovanstående *Fixed *Exclusive

Q008 - Q008: Single coded

Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du haft svårigheter att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.?

- 1 Nej
- 2 Ja, vid ett tillfälle
- 3 Ja, vid flera tillfällen

997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Q009 - Q009: Matrix

Har du under de senaste 12 månaderna behövt använda dig av något av följande för att klara de löpande utgifterna för mat, hyra, räkningar m.m.?

	Nej	Ja, någon gång	Ja, flera gånger	Vet ej/vill ej svara
--	-----	----------------	------------------	----------------------

Bostadstillägg (från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten)	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ekonomiskt stöd från Socialtjänsten (försörjningsstöd)	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Lån eller gåva från partner, familj eller vän	☐	☐	☐	☐
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ta från eget kapital/sparade pengar	☐	☐	☐	☐
-------------------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ta ett banklån	☐	☐	☐	☐
----------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Q010 - Q010: Multi coded

Har du under de senaste 2 åren haft kontakt med Arbetsförmedlingen och/eller Försäkringskassan i något ärende som är relaterat till din funktionsnedsättning?

Det kan till exempel handla om arbetshjälpmedel, sjuk- eller aktivitetser-sättning, lönebidrag eller annat stöd.

Du kan svara flera alternativ

998 Nej, har inte haft kontakt med vare sig Arbetsförmedlingen el-
ler Försäkringskassan under senaste två åren *Fixed *Exclusive

1 Nej, har försökt med Arbetsförmedlingen, men inte fått kontakt
än

2 Nej, har försökt med Försäkringskassan, men inte fått kontakt
än

3 Ja, har haft kontakt med Arbetsförmedlingen

4 Ja, har haft kontakt med Försäkringskassan

997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q010 - Q010,3

Q011 - Q011: Single coded

Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Arbetsför-
medlingen de senaste 2 åren?

1 Mycket missnöjd

2 Ganska missnöjd

3 Ganska nöjd

4 Mycket nöjd

997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q011 - Q011,1,2,3

Q012 - Q012: Open

Om du inte är nöjd, beskriv gärna med egna ord, vad som inte fungerade
eller vad som kan bli bättre i din kontakt med Arbetsförmedlingen.

Ask only if Q010 - Q010,4

Q013 - Q013: Single coded

Hur nöjd eller missnöjd är du med det stöd du fått från Försäkringskassan de senaste 2 åren?

- 1 Mycket missnöjd
- 2 Ganska missnöjd
- 3 Ganska nöjd
- 4 Mycket nöjd
- 997 Vet ej/vill ej svara *Fixed *Exclusive

Ask only if Q013 - Q013,1,2,3

Q014 - Q014: Open

Om du inte är nöjd, beskriv gärna med egna ord, vad som inte fungerade eller vad som kan bli bättre i din kontakt med Försäkringskassan.

Q015 - Q015: Multi coded

Har du just nu något stöd eller omsorgsinsats som beviljats av kommunen, som till exempel ledsagning, hemtjänst eller boendestöd?

Du kan svara flera alternativ

- 998 Nej, har inget behov av sådant stöd *Fixed *Exclusive
- 1 Nej, har ansökt men inte beviljats
- 2 Nej, inte nu, de insatser jag hade har jag blivit av med
- 3 Ja, har ledsagning/ledsagarservice
- 4 Ja, har hemtjänst
- 5 Ja, har boendestöd eller kontaktperson
- 6 Ja, har personlig assistent/er (kommunal eller statlig)
- 996 Ja, någon annan insats, nämligen: *Open *Fixed

Ask only if Q015 - Q015,3

Q016 - Q016: Multi coded

Du som har kommunal ledsagning, har något av följande hänt dig under coronapandemin?

Du kan svara flera alternativ

- 1 En eller ett par gånger har det hänt att jag inte fått boka ledsagning pga. smittorisk, personalbrist eller liknande
 - 2 Flera gånger har det hänt att jag inte fått boka ledsagning pga. smittorisk, personalbrist eller liknande
 - 3 Kommunen har under en längre period helt dragit in ledsagningen pga. restriktioner i samband med corona
 - 4 Kommunen har dragit ner på det antal ledsagartimmar som jag är beviljad
 - 5 Jag har själv undvikit att boka ledsagning pga. rädsla för corona
- 998 Ingen av ovanstående *Fixed *Exclusive

Ask only if Q015 - Q015,4,5,6,996

Q017 - Q017: Multi coded

Du som har stöd- eller omsorgsinsatser i hem och vardagsliv (exkl. ledsagning), har något av följande hänt dig under coronapandemin?

Du kan svara flera alternativ

- 1 En eller ett par gånger har det hänt att ett bokad eller schemalagt besök har ställts in pga. smittorisk, personalbrist eller liknande
 - 2 Flera gånger har det hänt att ett bokad eller schemalagt besök har ställts in pga. smittorisk, personalbrist eller liknande
 - 3 Kommunen har under en längre period helt dragit in mitt stöd pga. restriktioner i samband med corona
 - 4 Kommunen har dragit ner på det antal timmar jag är beviljad
 - 5 Jag har själv bokad av, eller låtit bli att boka ett besök pga. rädsla för corona
- 998 Ingen av ovanstående *Fixed *Exclusive

Ask only if Q015 - Q015,1

Q018 - Q018: Open

Du har alltså ansökt om stöd eller bistånd från kommunen som inte beviljats, vill du berätta med egna ord vilket slags stöd du ansökt om och varför du inte fått det?

Ask only if Q015 - Q015,2

Q019 - Q019: Open

Så du har alltså blivit av med ett kommunalt stöd som du haft, vill du berätta med egna ord vilket stöd det var och varför det togs bort?

Q020 - Q020: Matrix

Hur väl tycker du att följande påståenden stämmer in på dig?

##Läs upp skalan en gång, sedan endast vid behov

Mycket dåligt	Ganska dåligt	Ganska bra
Mycket bra	Vet ej/vill ej svara	

Jag tycker att jag får den hjälp och det stöd som jag har behov av i vardagslivet

Jag skulle behöva (mer) råd och tips för att kunna klara att sköta hem och hushåll bättre

Jag skulle behöva (mer) träning och rehabilitering för att kunna röra mig på egen hand i gatu- och trafikmiljö

Under coronapandemin har jag varit orolig för att själv bli allvarligt sjuk i covid-19

Jag skulle behöva (mer) tips och träning för att kunna använda internet till att göra ekonomi- och bankärenden